

УДК 159.923.2

О. В. Савченко**ВНУТРІШНЯ СТРУКТУРА ОЦІННО-МОТИВАЦІЙНОГО
КОМПОНЕНТА РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

У статті визначені особливості організації оцінно-мотиваційного компонента рефлексивної компетентності, який забезпечує оцінювання форм власної активності та її результатів, винесення суджень про їх ефективність, визначення ймовірних варіантів розвитку подій життєдіяльності та формування орієнтирів для подальшого саморозвитку. Автор запропонував визначати три складові цього компонента: систему критеріїв оцінювання рефлексивної активності суб'єкта, систему здібностей суб'єкта до прогнозування власної активності, систему життєвих завдань на саморозвиток (самопізнання, саморегуляцію, самовизначення та самоздійснення).

Ключові слова: рефлексія, рефлексивність, рефлексивна компетентність, оцінно-мотиваційний компонент, критерій оцінювання, прогностична здібність, життєве завдання.

В статье проанализированы особенности организации оценочно-мотивационного компонента рефлексивной компетентности, который обеспечивает оценивание различных форм активности и ее результатов, вынесение суждений об их эффективности, определение возможных вариантов развития событий жизнедеятельности и формирование ориентиров для дальнейшего саморазвития. Автор предложил выделить три составляющие этого компонента: систему критериев оценивания рефлексивной активности субъекта, систему способностей субъекта к прогнозированию собственной активности, систему жизненных задач на саморазвитие (самопознание, саморегуляцию, самоопределение и самоосуществление).

Ключевые слова: рефлексия, рефлексивность, рефлексивная компетентность, оценочно-мотивационный компонент, критерий оценивания, прогностическая способность, жизненная задача.

In the article were analyzed the characteristics of the organization of the value-motivational component of the reflective competence,

which provides an evaluation of the different activity's forms and them results, a making judgments about their effectiveness, the shaping of the possible scenarios of life and the formation of the priorities for further self-development. The author proposed to allocate three components of the components: the system of the criteria of an evaluating of the reflective activity's forms, the predictive abilities` system, the system of the life tasks for the self-development (self- knowledge, self-regulation, self-determination and self-realization).

Keywords: *reflection, reflectivity, reflective competence, the value-motivational component, criterion of an evaluating, predictive ability, life task.*

Постановка проблеми. Появу здатності до рефлексії М. Чиксентмихайї порівнював із появою нового органу, своєрідного «метамозку», який звільняє поведінку людини від залежності від генетичних програм. Людина отримує додатковий ступінь свободи, оскільки може самостійно створювати програми свого поводження, формувати плани на майбутнє, відкладати дії на певний термін, фантазувати тощо. На думку С. Л. Рубінштейна, рефлексивність дає можливість людині розірвати буденну активність свого життя та вийти в позицію «над ним», «поза ним», зробивши події свого життя предметом власного аналізу. Рефлексивна компетентність є одним із тих особистісних утворень зрілої психіки, яка забезпечує реалізацію рефлексивності завдяки переведенню потенційних форм в активні результати та досягнення. У її структурі важливе місце займає оцінно-мотиваційний компонент, який забезпечує можливість оцінювання власної активності та її результатів, винесення суджень про їх ефективність, визначення ймовірних варіантів розвитку подій життєдіяльності та формування орієнтирів для подальшого саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На існування у структурі компетентності компонента, відповідного за формування оцінних суджень та активізацію внутрішньої мотивації, вказували І. О. Зимня, Н. В. Кузьміна, М. С. Головань, З. Н. Сейдаметова, А. В. Хуторської та ін. Так, розробляючи власну модель рефлексивної компетентності, Г. О. Полякова розмежувала наступні аспекти структурної організації компетентності: мотиваційний (готовність до прояву рефлексивної компетентності), когнітивний (володіння знаннями про зміст рефлексивної компетентності), поведінковий (досвід проявів рефлексивної компетентності в різ-

них ситуаціях), ціннісно-смісловий (ставлення суб'єкта до змісту рефлексивної компетентності та до об'єкту її застосування). Мотиваційно-ціннісний компонент у складі рефлексивної компетентності був визначений і О. В. Гулеєвою. Цей компонент функціонує як система мотивів та ціннісних орієнтацій, що спрямовують активність суб'єкта у внутрішній план, на усвідомлення власних здібностей та якостей, на підставі чого людина формує систему відносин до себе як до суб'єкта різних форм активності [1].

Метою роботи є визначення внутрішньої структури оцінно-мотиваційного компонента рефлексивної компетентності особистості.

Виклад основного матеріалу. Ми виокремлюємо три структурні складові цього компонента, які відповідають трьом рівням функціонування рефлексивної компетентності: 1) система критеріїв оцінювання рефлексивної активності суб'єкта, функціонування якої забезпечує своєчасний моніторинг внутрішньої активності суб'єкта, оцінку її змістовних, процесуальних та результативних аспектів, на підставі чого приймають рішення щодо корекції власних дій, продовження або припинення активності (когнітивний рівень); 2) система здібностей суб'єкта до прогнозування власної активності як сукупність мисленневих операцій, які забезпечують встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими елементами моделі «процесу розв'язування проблеми», формування моделей майбутнього результату, висування і перевірку припущень про можливі засоби долання проблем, планування власних дій та ін. (метакогнітивний рівень); 3) система життєвих завдань на саморозвиток, що поєднує окремі смислові одиниці самоконструювання майбутнього, спрямовані на розвиток рефлексивних здібностей до самопізнання, саморегуляції, самовизначення та самоздійснення (особистісний рівень).

Система критеріїв оцінювання рефлексивної активності суб'єкта – компонент рефлексивної компетентності особистості, що поєднує найбільш значущі узагальнені ознаки, за якими суб'єкт може формувати судження щодо змістовних, процесуальних та результативних аспектів власної внутрішньої активності. Психосемантичний підхід дозволяє розглядати систему критеріїв оцінювання у вигляді семантичного простору, який є операційним аналогом категоріальної структури певної змістовної області індивідуальної свідомості людини [5].

Семантичний простір це сукупність організованих узагальнених ознак, придатних для диференціювання об'єктів (значень) обраної області. Застосування процедури «Спеціального семантичного диференціала» для дослідження системи критеріїв оцінювання рефлексивної активності суб'єкта (власна розробка) дозволило визначити характер організації індивідуальних структур узагальнених характеристик (факторів), які використовують різні суб'єкти для опису та оцінки різних форм своєї рефлексивної активності. Основними характеристиками такого семантичного простору ми вважаємо когнітивну складність його структури, а також рівень диференціації та інтеграції системи.

Когнітивна складність – основна характеристика структури семантичного простору, що відображає його внутрішній склад та розмірність, характер сформованості ієрархічної структури, особливості співвідношення окремих його підструктур у складі єдиного утворення.

Аналіз робіт В. І. Похилько, Є. М. Калинкіної, І. П. Шкуратової, Ф. Франселли та ін. дозволив нам визначити дев'ять діагностичних індексів когнітивної складності, які наведені в таблиці 1. Результати факторного аналізу (STATISTICA 10.0) підтвердили припущення про існування щонайменше двох груп показників, які відображають незалежні аспекти функціонування системи критеріїв оцінювання: диференціацію різних аспектів активності та інтеграцію окремих ознак у групи факторів, що висвітлюють більш узагальнені характеристики.

Таблиця 1

Розподіл за факторами показників, що відображають рівень когнітивної складності системи критеріїв оцінювання

№	Показники	Факторне навантаження	
		Фактор 1	Фактор 2
1	Кількість незалежних значущих факторів.	-0,50	0,67
2	Відсоток сумарної дисперсії, яку пояснює головний фактор.	0,93	-0,07
3	Відсоток сумарної дисперсії, яку пояснює другий за силою фактор.	-0,22	-0,79
4	Різниця між показниками дисперсії першого та другого за силою факторів.	0,88	0,29
5	Кількість змінних, що увійшли до складу першого фактора.	0,91	0,1

6	Коефіцієнт Банністера головного фактора.	0,95	0,04
7	Коефіцієнт Банністера найменшого за силою фактора.	-0,42	0,73
8	Різниця між значеннями коефіцієнта Банністера головного та найменш потужного фактора.	0,94	-0,25
9	Сумарний показник Банністера за всіма значущими факторами.	0,23	0,37

Рівень диференціації структури – «міра того, наскільки складним та багатомірним є сприйняття такою людиною цієї галузі досвіду» [6, с. 238]. Рівень диференціації, на думку В. І. Похилько, пов'язаний з активністю суб'єкта в диференціюванні власного досвіду, що ускладнює та підвищує точність його прогнозування. Запропонований нами показник рівня диференціації системи критеріїв оцінювання рефлексивної активності враховує два незалежні параметри: кількість незалежних значущих факторів (відображає розмірність семантичного простору) та відсоток сумарної дисперсії другого за силою фактора (відображає спроможність невідоміючого фактора пояснювати варіативність ознак).

Рівень інтеграції когнітивної структури – міра, що відображає характер ієрархічної організації системи, наявність розвиненої мережі взаємозв'язків між підсистемами. Запропонований показник рівня інтеграції системи враховує також два незалежні параметри: кількість змінних, що увійшли до складу першого фактора (відображає приховану тенденцію латентної змінної поєднувати окремі ознаки) та коефіцієнт Банністера головного фактора (відображає силу зв'язків ознак, за якими проводиться оцінювання, з визначеним латентним фактором).

Показник рівня когнітивної складності системи критеріїв оцінювання власної рефлексивної активності відображає характер функціонування всієї системи, враховуючи і рівень диференціації системи, і рівень інтеграції системи.

У таблиці 2 наведені дані, що відображають внутрішню структуру показника когнітивної складності системи критеріїв оцінювання рефлексивної активності суб'єкта. Високі коефіцієнти регресії за двома показниками вказують на залежність такого показника і від рівня диференціації ($\beta=0,53$), і від рівня інтеграції ($\beta=0,72$) критеріїв в межах єдиної системи. Більш суттєво впливає на значення єдиного показника сила тенденції до інтеграції, оскільки саме роз-

ширена мережа внутрішніх взаємозв'язків забезпечує існування системи як інтегративного утворення, що виконує певні функції в межах систем більш високого рівня організації, зберігаючи при цьому свою цілісність та відносну незалежність існування.

Таблиця 2

Результати множинного регресійного аналізу за показником рівня когнітивної складності системи критеріїв оцінювання

№	Показники	Стандартизовані значення		Значення критерію Фішера
		Коефіцієнт регресії	Помилка	
1	Рівень диференціації системи критеріїв оцінювання рефлексивної активності.	0,53	0,01	38,84
2	Рівень інтеграції системи критеріїв оцінювання рефлексивної активності.	0,72	0,01	52,64

Інтегративні властивості мислення формуються в онтогенезі пізніше, ніж здібності до диференціації, згідно з підходом О. Харві, Д. Ханта, Х. Шродера [8]. На першому етапі розвитку поняттєвої системи тенденції до інтеграції та диференціації проявляються слабо, однак уже на другому етапі дитина стає здатною виокремлювати різні, навіть протилежні ознаки в об'єкті. Можливості інтегрувати їх у єдиному образі з'являються лише на наступному етапі розвитку, коли прискорюється розвиток тенденцій до інтеграції. Поєднання протилежностей, узгодження протиріч та підпорядкування окремих компонентів більш значущому принципу (центрація) – нові властивості розумової активності, які формуються з віком (приблизно в підлітковому періоді) та дозволяють вирішувати проблеми, пов'язані з упередженим ставленням до невизначеності, нестійкістю думок і переконань, амбівалентністю почуттів, нерішучістю у прийнятті рішень та ін.

На метакогнітивному рівні оцінно-мотиваційний компонент рефлексивної компетентності представлений системою прогностичних здібностей суб'єкта. Серед основних здібностей, які дозволяють суб'єкту здійснювати прогноз власної життєдіяльності, ми виокремлюємо такі: 1) здібності до визначення причин подій;

2) здібності до розуміння можливих наслідків власної активності; 3) здібності до планування різних за формою та віддаленістю в часі заходів власної активності; 4) здібності до виокремлення різних перспектив розвитку свого майбутнього. Для визначення кількісних та якісних показників, що відображають різні аспекти сформованості прогностичних здібностей була застосована методика «Прогностична задача» Л. О. Регуш, Н. Л. Сомової [7] у власній модифікації. Зміни в методиці стосувались змісту прогностичних задач, які пропонувались досліджуванним. Замість подій зовнішнього світу суб'єкти аналізували та формували передбачення відносно можливих подій власної життєдіяльності.

У таблиці 3 представлена внутрішня структура загального показника рівня сформованості здібностей до прогнозування власної активності, що відображає стан розвиненості всієї системи прогностичних здібностей людини. Система прогностичних умінь дозволяє суб'єкту проводити аналіз уже здійснених форм активності, передбачати напрями розвитку подій у майбутньому, планувати власні дії та визначати найбільш привабливі орієнтири на майбутнє, конструюючи в такій засіб часову перспективу.

Таблиця 3

Результати множинного регресійного аналізу за загальним показником сформованості здібностей до прогнозування власної активності

№	Показники	Стандартизовані значення		Значення критерію Фішера
		Коефіцієнт регресії	Помилка	
1	Рівень сформованості здібності до визначення причин певних подій життєдіяльності.	0,36	0,009	37,49
2	Рівень сформованості здібності до розуміння наслідків подій життєдіяльності.	0,37	0,01	38,05
3	Рівень сформованості здібності до планування власної активності.	0,37	0,01	36,57
4	Рівень сформованості здібності до визначення перспектив розвитку майбутнього.	0,39	0,01	37,79

У разі приблизної рівномірної представленості всіх чотирьох складових, найбільший вплив на значення загального показника здійснює показник рівня сформованості здібності до визначення перспектив розвитку майбутнього ($\beta=0,39$). Дослідники вікової психології вважають, що перехід від підліткового віку до юнацького характеризується змінами у ставленні до майбутнього: «якщо підліток дивиться на майбутнє з позиції сьогодення, то юнак дивиться на сьогодення з позиції майбутнього» [4]. Визначення узагальнених орієнтирів допомагає юнакам визначити пріоритетні цілі, сформуванати життєві задачі подальшого розвитку, розробити програми самовдосконалення та плани досягнення значущих цілей. Основними факторами, що посилюють тенденції до самовизначення життєвих перспектив, є усвідомлення незворотності часу, скінченності людського існування, з одного боку, та потреба в побудуванні стрункої системи світогляду, з іншого. Тяга до системного розуміння різних сторін світу та соціального життя спрямовує суб'єкта до визначення тих орієнтирів у майбутньому, які дозволять звести все «різноманіття фактів до невеликої кількості принципів», зробити уявлення про дійсність більш зрозумілими, а своє місце у світі і сенс власного буття більш визначеними [4].

Слабка диференціація окремих сфер життєдіяльності, схильність до поляризації домагань (занадто завищені у сферах матеріального благополуччя, соціального зростання та занижені у сферах здоров'я та особистісного благополуччя), песимістичність прогнозів як захисна реакція від розчарування у власній спроможності вирішувати актуальні задачі життєдіяльності, низький рівень усвідомлення підстав власних домагань – основні властивості життєвих перспектив осіб юнацького віку, які свідчать про недостатність розвитку системи прогностичних здібностей, про відірваність уявлень про майбутнє від образу реального «Я» особистості. На думку російської дослідниці І. В. Носко, в осіб раннього юнацького віку не сформоване ще уявлення про майбутнє як про певним чином побудоване сьогодення. Перспективи на майбутнє мало стимулюватимуть суб'єктів до розвитку свого потенціалу, доки вони не усвідомлять, що насичення майбутнього цілями є передумовою для насичення теперішнього відповідною практикою.

На особистісному рівні оцінно-мотиваційний компонент рефлексивної компетентності представлений системою життєвих завдань, спрямованих на самовдосконалення особистості, які

дозволяють певним чином конструювати майбутнє за рахунок визначення пріоритетних перспектив розвитку. Життєві завдання – це такий спосіб конструювання власного майбутнього, завдяки якому особистість орієнтується у спектрі варіантів майбутнього, обираючи той варіант, який для неї є найбільш значущим та реальним [9]. Важливе місце в системі життєвих завдань особистості на різних етапах її становлення займають завдання на саморозвиток, які включають, згідно з нашим підходом, у різній мірі усвідомлені наміри щодо вдосконалення свого особистісного потенціалу. Серед завдань на саморозвиток ми виокремлюємо завдання на розвиток здібностей до самопізнання, саморегуляції, самовизначення та самодійснення.

Розроблена нами, у співавторстві з Я. О. Домановою, методика «Життєві завдання на саморозвиток» дозволила визначати рівень значущості завдань на розвиток окремих рефлексивних здібностей, локалізованих у двох часових проміжках: сьогоденні та в найближчому майбутньому (через 2-3 роки). У якості вторинних ми запропонували наступні показники: 1) показник актуальності життєвих завдань у теперішньому; 2) показник актуальності життєвих завдань у майбутньому; 3) загальний показник насиченості теперішнього життєвими завданнями. У таблиці 4 наведені результати, що відображають внутрішню структуру показника насиченості теперішнього життєвими завданнями на саморозвиток, якій відображає характер сформованості всієї системи життєвих завдань на саморозвиток.

Таблиця 4

Результати множинного регресійного аналізу за показником насиченості теперішнього життєвими завданнями на саморозвиток

№	Показники	Стандартизовані значення		Значення критерію Фішера
		Коефіцієнт регресії	Помилка	
1	Рівень актуальності життєвих завдань у теперішньому.	0,55	0,01	44,97
2	Рівень актуальності життєвих завдань у майбутньому.	-0,51	0,01	42,32

Очікуваним є той факт, що завдання на саморозвиток у теперішньому є більш значущими для оцінки всієї системи життєвих завдань ($\beta=0,55$), ніж завдання на найближче майбутнє ($\beta=-0,51$). Здатність суб'єкта ставити перед собою задачі на саморозвиток та актуалізувати мотивацію щодо їх розв'язання – важлива характеристика особистості, яка протидіє тенденції до «дисфункційного відкладання справ на потім» [2].

Підстави для ефектів відтермінування (затягування процесів розв'язання поставлених перед суб'єктом задач) П. Стіл бачить у тому, що в ситуації вибору людина віддає перевагу більш легкому завданню, тому, яке приносить більше задоволення, оскільки пов'язане з отриманням певної винагороди. Людина схильна відкладати виконання тих справ, які не мають шансів на отримання швидких та приємних наслідків, потребують значних зусиль для досягнення.

Згідно з концепцією П. Стіла, завдання на саморозвиток мають низьку ймовірність швидкого розв'язання, оскільки процес їх вирішення призводить до відстрочених ефектів та має опосередкований характер. Позитивні наслідки процесу саморозвитку проявляються через певний час, вимагають тривалих розумових зусиль від суб'єкта, а результати виявляються не напрямом, а через усвідомлення певних аспектів своєї особистості та характеру життєдіяльності, через різні форми самопереживання: відчуття задоволеності, впевненість, переживання успіху, самоповагу, гордість за результат та ін. Існує висока ймовірність, що при низькій мотивації на самовдосконалення суб'єкт буде відкладати на майбутнє вирішення задач на саморозвиток, віддаючи перевагу вирішенню задач інших сфер життєдіяльності.

Таким чином, показник насиченості теперішнього життєвими завданнями на саморозвиток відображає готовність осіб юнацького віку ставити перед собою та вирішувати завдання, пов'язані з самопізнанням, саморегуляцію, самовизначенням та самоздійсненням, активно протидіяти тенденції до відтермінування таких завдань на більш пізні періоди життя.

Результати множинного регресійного аналізу дозволили нам уточнити внутрішню структуру всього оцінно-мотиваційного компонента, визначивши рівень впливу кожної його складової (див. табл. 5). Загальний показник сформованості оцінно-мотиваційного компонента розраховувався нами як сума трьох стандартизованих

оцінок, представлених у шкалі станайнів, які відображають рівень сформованості психічних утворень на трьох рівнях функціонування рефлексивної компетентності.

Таблиця 5

Результати множинного регресійного аналізу за показником рівня сформованості оцінно-мотиваційного компонента

№	Показники	Стандартизовані значення		Значення критерію Фішера
		Коефіцієнт регресії	Помилка	
1	Рівень когнітивної складності системи критеріїв оцінювання.	0,49	0,01	46,60
2	Загальний рівень сформованості здібностей до прогнозування власної активності.	0,57	0,01	53,40
3	Рівень насиченості теперішнього життєвими завданнями.	0,51	0,01	47,50

Дані таблиці свідчать, що найбільший вплив на рівень сформованості оцінно-мотиваційного компонента здійснює показник, який відображає особливості його організації на метакогнітивному рівні, а саме характер сформованості системи здібностей до прогнозування власної активності ($\beta=0,57$). Саме розвиток цього компонента дозволяє сформувати внутрішні умови, сприятливі для розвитку й інших складових. Так, розвиток системи прогностичних здібностей щодо власної активності буде сприяти розвитку здібностей до прогнозу поведінки інших осіб, що суттєво зменшить неузгодженість власних очікувань та оцінок, що надають суб'єкту інші особи. Зменшення сили «афекту неадекватності» між очікуваними оцінками та самооцінками є важливим показником розвитку системи оцінювання в юнацькому віці в напрямі становлення більш адекватної самооцінки, розвитку більш реалістичних очікувань із боку оточуючих, формування більш зрілих суджень щодо поведінки інших.

Розвиток системи здібностей до прогнозування формує сприятливі умови і для формування життєвих завдань на саморозвиток, для підвищення рівня їх значущості в системі інших задач. Усвідомлення можливих перешкод, які ймовірно будуть виникати на

шляху досягнення поставленої мети, буде стимулювати суб'єкта на пошук засобів їх подолання. Такий пошук не можливий без розуміння власних можливостей, без оцінки наявних внутрішніх ресурсів та співвіднесення їх із вимогами актуальних ситуацій. Оцінка власних якостей як недостатніх для розв'язування поставлених задач буде стимулювати суб'єкта до пошуку засобів компенсації їх (самопізнання), до опанування переживань, що виникають із приводу невдач та очікувань, мобілізації ресурсів (саморегуляція), до зміни свого ставлення до життєвих подій (самовизначення), до конструювання інших засобів, які дозволять отримати бажаний результат (самоздійснення). Тобто, життєві завдання на саморозвиток займуть більш пріоритетну позицію в загальній системі, що стимулюватиме суб'єкта до розвитку своїх здібностей, поширення знань, корекції певних властивостей тощо.

Дані кореляційного аналізу показали низький рівень інтеграції окремих елементів у єдиній структурі цього компонента, що відповідає вираженій системній диференціації як рівню організації системи. У таблиці 6 наведені дані коефіцієнтів кореляції, що відображають силу взаємозв'язків між основними елементами системи.

Таблиця 6

Структура кореляційних зав'язків між окремими елементами оцінно-мотиваційного компонента рефлексивної компетентності

Основні елементи	Система критеріїв	Система здібностей до прогнозування	Система життєвих завдань
Система критеріїв оцінювання рефлексивної активності.	1		
Система здібностей до прогнозування власної активності.	0,095	1	
Система життєвих завдань на саморозвиток.	0,067	0,062	1
Оцінно-мотиваційний компонент.	0,59***	0,65***	0,58***

Примітка: * – емпіричне значення є значущим при $\alpha \geq 0,95$; ** – емпіричне значення є значущим при $\alpha \geq 0,99$; ***- емпіричне значення є значущим при $\alpha \geq 0,999$.

Окремі елементи, що входять до складу оцінно-мотиваційного компонента, не пов'язані один з одним значущими кореляційними зв'язками, що говорить про достатньо незалежне функціонування таких утворень у межах єдиної системи. Така форма організації відповідає рівню системної диференціації в моделі О. Харві, Д. Ханта і Х. Шродера. Низький рівень сполученості між елементами часто є внутрішньою причиною низького рівня адаптації системи до мінливих зовнішніх умов, оскільки неефективно функціонують механізми компенсації, які повинні протидіяти появі дисфункцій, нейтралізувати їх негативний вплив, не сформовані інтегративні функції, що підтримують цілісність системи у процесі її функціонування. Такий стан системи, за думкою О. В. Лібіна, сприяє порушенню балансу між основними зовнішніми (результативність та адаптивність) та внутрішніми (компенсаторність та оптимальність) ефектами взаємодії [3].

Висновки. Завдяки оцінюванню власних форм рефлексивної активності та їх результатів, прогнозуванню ймовірнісних результатів своєї активності в майбутньому та формуванню мотивації на саморозвиток у формі визначення життєвих завдань оцінно-мотиваційний компонент вносить свій вклад у реалізацію головної функції рефлексивної компетентності – накопичення та впорядкування одиниць досвіду, що формуються в ході рефлексивної активності.

Виконання таких функцій забезпечує певні новоутворення, які формуються в ході рефлексивної активності як побічні продукти, однак суттєво впливають на подальший розвиток рефлексивних здібностей особистості. На когнітивному рівні функціонує система критеріїв оцінювання власних форм рефлексивної активності, яка характеризується рівнем когнітивної складності, що враховує рівень диференціації та інтеграції системи. Функціонування оцінно-мотиваційного компонента на метакогнітивному рівні забезпечує система здібностей до прогнозування власної активності. Найбільшу вагу в цій системі має здібність суб'єкта визначати перспективи розвитку свого життя. Особистісний рівень представлений системою життєвих задач на саморозвиток, які стимулюють суб'єкта докладати зусилля щодо розвитку в себе певних якостей, формування певних умінь, поширення знань. Однак окрім визначення задач на саморозвиток суб'єкт повинен сформулювати в себе установку протидіяти бажанню відкласти розгляд таких питань на віддалене майбутнє. Саме готовність суб'єкта вирішувати завдан-

ня на саморозвиток в актуальний період часу є індикатором високої його вмотивованості використовувати рефлексивну активність для збільшення своєї метакогнітивної поінформованості, для розвитку вмінь та здібностей до саморегуляції поведінки, для визначення пріоритетних цінностей та життєвих сенсів, для конструювання різних засобів реалізації власного потенціалу тощо.

Література:

1. Гулеєва О. В. Сущность рефлексивной компетентности будущих педагогов [Электронный ресурс] / О. В. Гулеєва // Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия: Педагогика и психология. – 2010. – №5. – С. 133-137. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/suschnost-refleksivnoy-kompetentnosti-buduschih-pedagogov>.

2. Дворник М. С. Конструювання особистістю власного майбутнього як соціально-психологічна категорія [Електронний ресурс] / М. С. Дворник // Новината за напреднали наука. Том 19. Психология и социология. – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2012. – С. 73-80. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Psihologia/12_110885.doc.htm.

3. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций / А. В. Либин. – М.: Смысл, 1999. – 532 с.

4. Носко И. В. Психология развития и возрастная психология: Учебное пособие для студентов психологических факультетов / И. В. Носко. – Владивосток: Дальневосточный гос. университет, 2003. – 125 с.

5. Петренко В. Ф. Психосемантика сознания / В. Ф. Петренко. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 208 с.

6. Похилько В. И. Когнитивная дифференцированность / В. И. Похилько // Общая психодиагностика / Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – С. 238–240.

7. Редуш Л. А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего / Л. А. Редуш. – СПб.: Речь, 2003. – 352 с. – (Серия «Классики и современники психологии»).

8. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования / М. А. Холодная. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. – (Серия «Мастера психологии»).

9. Як будувати власне майбутнє: Життєві завдання особистості: наук. монографія / Т. М. Титаренко, О. Г. Злобіна, Л. А. Лепіхова та ін.; за наук. ред. Т. М. Титаренко. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. – 215 с.